

UYGULAMA ÖĞRETMENLERİNİN VE ÖĞRETMEN ADAYLARININ EPISTEMOLOJİK İNANÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Gülgün BANGİR ALPAN*
Gürcü KOÇ ERDAMAR**

Atıf/©: Alpan, Gülgün Bangir; Erdamar, Gürcü Koç, (2014). "Uygulama Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançlarının Karşılaştırılması", Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 7, Sayı 2, ss. 241-257.

Özet: Bu çalışmada, uygulama öğretmenlerinin ve öğretmenlik uygulaması sürecinde öğretmen adaylarının epistemolojik inançları incelenmeye çalışılmıştır. Betimsel yöntemin izlendiği araştırmaya Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencileri (247) ve bu öğrencilere rehberlik yapan uygulama öğretmenleri (32) katılmıştır. Epistemolojik İnanç Ölçeği öğretmen adaylarına öğretmenlik uygulaması öncesi- sonrası olmak üzere iki kez uygulanmıştır. Ölçek uygulama öğretmenlerine de uygulanmıştır. Elde edilen veriler t testi ve tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, öğretmen adayları epistemolojik inanç bakımından öğretmenlik uygulaması öncesi uygulama öğretmenlerinden daha olgundurlar. Ancak öğretmenlik uygulaması sürecinde adayların epistemolojik inanç olgunluklarında gerileme olmuştur. Uygulama öğretmenlerinin epistemolojik inançları kıdeme ve bölümlere göre çeşitlilik göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen Eğitimi, Öğretmenlik Uygulaması, Epistemolojik İnanç, Öğretmen Adayı, Uygulama Öğretmeni.

Makale Geliş Tarihi: 02.12.2014/ Makale Kabul Tarihi: 31. 12. 2014

* Yrd.Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, e-posta: bangiralpan@gmail.com.

** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, e-posta: gurcu.erdamar@gmail.com.

Comparison between Mentors and Student Teachers' Epistemological Beliefs

Citation/©: Alpan, Gülgün Bangir; Erdamar, Gürcü Koç, (2014). "Comparison between Mentors and Student Teachers' Epistemological Beliefs", *Hitit University Journal of Social Sciences Institute*, Year 7, Issue 2, pp. 241-257.

Abstract: *In this study, epistemological beliefs of mentors and teaching practice in the process of student teachers have been examined. Participants of this descriptive study were senior students from the Gazi University's Faculty of Vocational Education (n=247) and mentors who guide these students (n=32). Student teachers completed the Epistemological Belief Scale before and after the teaching practice. The scale was applied to Mentors. The data analysis was tested using t-test and one-way analysis of variance.*

It was found that student teachers had more sophisticated beliefs than mentors before teaching practice. However, there was a decline in epistemological beliefs sophistication of student teacher in the process of teaching practice. Mentors' epistemological showed beliefs varied according to the department and seniority.

Keywords: *Teacher Training, Teaching Practice, Epistemological Beliefs, Student Teachers, Mentors.*

I. GİRİŞ

Epistemolojik inanç, bireylerin bilgi konusundaki bilme ve öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ile ilgili öznel inancıdır. Epistemolojik inanç bireyin bilginin yapısına, bilginin nasıl kazanıldığına ve kesinlik düzeyine bakış açısını yansıtır (Perry, 1981). Bireylerin aldıkları kararların tümünde sahip oldukları inanç sistemlerinin etkisi vardır (Hofer ve Pintrich, 1997; Pajares, 1992). Epistemolojik inançlar, bireylerin yeni karşılaştıkları bilgiyi kavramalarını, kullandıkları ders çalışma stratejilerini, üst düzey düşünme ve problem çözme yaklaşımlarını etkilemektedir (Brownlee ve arkadaşları, 2001; Hofer & Pintrich, 1997; Tolhurst, 2007). Çalışmalar epistemolojik inançları gelişmiş bireylerin akademik başarılarının daha yüksek olduğunu, daha etkili öğrenme alışkanlıklarına sahip olduklarını, yeni karşılaştıkları bilgileri daha kolay kavradıklarını ortaya koymaktadır (Schommer, 1990; Schommer, Crouse ve Rhodes, 1992; Cano, 2005; Phan, 2008; Kizilgunes ve arkadaşları, 2009; Koç Erdamar ve Bangir Alpan, 2011; Aypay, 2011; Sapanıcı, 2012).

Literatüre bakıldığında Perry (1970) ve Schommer (1990, 1993a, 1993b) epistemolojik inançlar konusundaki yoğun çalışmaları ile dikkat çekmektedirler.

Perry'ye göre epistemolojik inançlar; ikilik (dualism), çoğulluk (multiplism), görelilik (relativism) ve görelilikte kalıcılık (commitment) olmak üzere dört aşamada ilerlemektedir. İkilik aşamasındaki bireyler bilginin tek bir doğru- dan oluştuğuna ve bir otorite ya da uzmandan aktarılabilmesine inanmaktadır. İkinci aşamada diğer deyişle çoğulluk aşamasında, bireyler birden fazla doğrunun olabileceğini düşünmeye başlamaktadır. Görelilik aşamasında epistemolojik inançlarda önemli bir değişiklik yaşanmaktadır. Bu aşamadaki bireyler, bilginin bireyin önceki deneyim ve yorumlarına dayalı olarak oluştu- rulduğunu düşünmektedirler. Son aşamada ise diğer deyişle görelilikte kalı- cılık aşamasında, bireyler farklı inançlardan birinin daha değerli olduğunu düşünmekte ve bu inanca esnek bir biçimde bağlanmaktadır.

Schommer epistemolojik inançların çok boyutlu olduğunu belirtmiş ve epis- temolojik inançlarla ilgili beş boyut oluşturmuştur (Schommer 1990, 1993a, 1993b): (1) Bilginin kaynağına ilişkin inanç (omniscient authority), (2) bilgi- nin mutlaklığına ilişkin inanç (certain knowledge), (3) bilginin yapısına ilişkin inanç (simple knowledge), (4) öğrenmenin hızına ilişkin inanç (quick learning) ve (5) bilginin durağanlığına ilişkin inanç (innate ability).

Bu bağlamda gelişmemiş/olgunlaşmamış (naive) inançlara sahip bireyler ile gelişmiş/olgunlaşmış (sophisticated) inançlara sahip olanlar karşılaştırıldı- ğında görünüm şöyledir:

Gelişmemiş/olgunlaşmamış (naive) inançlara sahip bireyler; bilginin mutlak, kesin (ya doğru ya da yanlış), birbiriyle ilişkisiz tekil parçalardan oluşan bir yapıya sahip olduğuna, bir uzman (otorite) tarafından oluşturulup öğrencilere aktarıldığına, bireylerdeki öğrenme yeteneğinin doğuştan getirildiğine ve de- ğişmez olduğuna, bireyin bir konuyu anında öğrenmesi gerektiğine ya da asla o konuyu öğrenemeyeceğine inanmaktadırlar. Gelişmiş/olgunlaşmış (sophis- ticated) inançlara sahip olanların ise; bilginin duruma göre doğru ya da yanlış olabileceğine, birbiriyle ilişkili birçok parçadan oluşan karmaşık bir yapıya sahip olduğuna, akıl yoluyla ya da deneysel kanıtlara dayanarak birey tarafın- dan oluşturulduğuna, öğrenme yeteneğinin geliştirilebileceğine, öğrenmenin öğrencinin çabasına bağlı olduğuna inandıkları görülmektedir.

A. Öğretmenlik Uygulaması ve Epistemolojik İnançlar

Öğretmenlik uygulaması gelişmiş ülkelerin öğretmen yetiştirme programla- rında geniş yer tutmaktadır. İngiltere, Fransa ve Amerika'da öğretmenlik uy- gulamalarına son sınıftan daha önce yer verilmekte ve son sınıf neredeyse ta- mamen öğretmenlik uygulamalarına ayrılmaktadır (Arayıcı, 1988; Humphrey ve Read, 1996). Türkiye'de öğretmen yetiştirme kapsamında 1998'den sonra,

YÖK'ün çabalarıyla öğretmen adaylarının okullarda daha fazla uygulama yapmalarına olanak sağlayan bir program benimsenmiştir (YÖK, 1997; Şimşek ve Yıldırım, 2001; Çakıroğlu ve Çakıroğlu, 2003). Öğretmenlik uygulaması, öğretmen adayının mesleki anlamda sosyalleştiği, öğretmen adayı olarak kendisi ile, öğrenci, öğretmen ve diğer personelle etkileşimde bulunduğu eğitsel ve kültürel anlamda beslendiği bir öğrenme öğretme ortamıdır. Uygulama öğretmeni, öğretmen adayının kılavuzu olarak bu ortamda etkin rol oynamaktadır. Uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarını dinleme, sınıf yönetimi ve öğretimde model olma, öğretmen adayının ders uygulamasını analiz etme ve üzerinde tartışma, öğretmen adayını gözlemlenme, öğretmen adayının kendi öğrenme amaçları üzerinde görüşme, öğretim sürecinde öğretmen adaylarını destekleme, sınıf olaylarına odaklanarak gözlemleriyle cesaretlendirme gibi becerilere sahip olmaları gerekmektedir (Edward ve Collins, 1996). Uygulama öğretmenlerinin sahip olması gereken becerilere bakıldığında; bu becerilerin uygulama öğretmenlerinin epistemolojik inançlarının gelişmiş ya da gelişmemiş olmasından etkilenmesi kaçınılmaz görünmektedir. Aynı şekilde öğretmen adayının da uygulama okulunda yaşayacağı ya da yaşadığı deneyimler göz önüne alındığında; adayların epistemolojik inançlarının gelişmiş ya da gelişmemiş olmasının uygulama sürecini etkilemesi olasıdır.

Epistemolojik inançlarla ilgili çalışmalar incelendiğinde, öğretim ortamı ve epistemolojik inanışlar arasında paralellik olduğu gözlenmektedir (Demir ve Akınoğlu, 2010). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının epistemolojik inançları üzerinde yapılan araştırmalarda, inançların öğretmenin sınıftaki performansını ve öğretimini etkilediği (e.g., Beers, 1988; Brownlee, Tickle ve Nailon, 2004; Fang, 1996; Hofer, 1994; Hofer & Pintrich, 1997; Lawrence, 1992; Pajares, 1992; Renne, 1992; Richardson et al., 1991; Shaver, 1992; Schommer, 1990, 1993a, 1993b; Wilson, 1990; Sinatra & Kardash, 2004; Yadav & Koehler, 2007) ve inançların da öğretimin sonucu olarak değişebildiği (e.g., Brownlee, Purdie, & Boulton-Lewis, 2001; Gill, Ashton, & Algina, 2004) görülmektedir. Chan (2003), öğretmenin sınıf içi davranış ve etkinliklerinin belli inançların sonucunda oluştuğunu ve epistemolojik inançların öğretmeni tanımlamada çok yararlı olduğunu belirtmektedir. Cheng ve diğerlerine (2009) göre ise olgunlaşmış inançlara sahip öğretmen adayları yapılandırmacılığı, olgunlaşmamış inançlara sahip olanlar ise geleneksel öğretimi benimsemektedir.

Bu araştırma, uygulama öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarının neler olduğu diğer bir deyişle, bilgiye ve öğrenmeye bakış

noktasında nerede durdukları hakkında bir düşünce üretilmesine ve sonuç olarak da öğretmen eğitime katkıda bulunabilir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Uygulama öğretmenlerinin epistemolojik inançları ile öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması öncesi ve sonrası epistemolojik inançları farklılık göstermekte midir?
2. Uygulama öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının epistemolojik inançları bölümlere göre farklılık göstermekte midir?
3. Uygulama öğretmenlerinin epistemolojik inançları kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?

II.YÖNTEM

A. Katılımcılar

Araştırma kapsamında Ankara il merkezinde bulunan Kız Meslek Liselerinde öğretmenlik uygulaması rehber öğretmeni olarak görev yapan öğretmenler ve sınıflarında uygulama yapan öğretmen adayları yer almıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan alan öğretmenler (32) Mesleki Eğitim Fakültesi öğrencilerinin uygulama öğretmenlerinden seçilmiştir. Mesleki Eğitim Fakültesi ve Kız Meslek Liselerinde beş temel alan bulunmaktadır: Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Aile Ekonomisi ve Beslenme (besin teknolojisi), Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı, El Sanatları ve Uygulamalı Sanatlar.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerine bakıldığında, öğretmenlerin % 25.0'ı (8) çocuk gelişimi ve eğitimi, %25.0'ı (8) uygulamalı sanatlar, %15.6'sı (5) el sanatları, % 15.6'sı (5) giyim ve % 18.8'i (6) aile ekonomisi ve beslenme bölümündedir. Öğretmenlerin % 93.8'i (30) kadındır. Öğretmenlerin % 25.0'i 35 yaşın altında, % 28.1'i 36-40 yaş, % 25.0'i 41-45 yaş aralığında ve % 21.9'u 41 yaş ve üzerindedir. Kıdemleri incelendiğinde, öğretmenlerin % 6.2'sinin 10 yılın altında, % 15.0'inin 11-15 yıl, % 37.5'inin 16-20 yıl ve % 31.2'sinin 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

Çalışmada ayrıca uygulama öğretmenlerinin sınıfında öğretmenlik uygulaması yapan öğretmen adayları yer almıştır. 2012-2013 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesinde 247 son sınıf öğrencisi bulunmaktadır. Bu öğrencilerden 108 tanesi çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır. Öğrencilerin % 19.4'ü (21) çocuk gelişimi ve eğitimi, %21.3'ü (23) uygulamalı sanatlar, %22.2'si (23) el sanatları, % 21.3'ü (23) giyim ve % 15.7'si (17) aile ekonomisi ve beslenme bölümündedir. Öğrencilerin %76.7'si (82) kız, %23.3'ü (26) erkek

ğrencidir. Öğrencilerin yaş aralıkları 20 ile 33 arasında değişmektedir ve % 85.0'ı 21-24 yaşlarındadır.

B. Veri Toplama Aracı

1. Epistemolojik İnanç lçeği

Son on yılda epistemolojik inançları ölçmek için üç farklı ölçek geliştirilmiştir. Bunlardan ikisi orijinal (Schommer, 1997; Jehng et al., 1993) diğeri ise ilk iki ölçeğin karışımıdır (Jehng et al., 1993). Bu ölçeklerde dört ya da beş boyut bulunmaktadır. Schommer'ın leği lise, niversite öğrencileri ve yetişkinlere uyarlanmış ve değişik araştırmalarda test edilmiştir. Schommer'ın ölçeğinde beş alt boyut ve 63 madde yer almaktadır. Lise ve niversite öğrencileri ile yetişkinlere kolaylıkla uygulanabilen ölçek çok boyutludur ve geçerlik, güvenirliği pek çok çalışmada test edilmiştir.

Büyüköztürk ve Deryakulu 2002 yılında Schommer'dan izin alarak ölçeğin uyarlama çalışmasını yapmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda 28 maddenin faktör yükünün 0.30'un altında kaldığı görülmüş ve kalan 35 madde ile faktör analizi tekrarlanmıştır. Bu analiz sonucunda ölçeğin üç faktörden oluştuğu grlmştir. Birinci faktör "ğrenmenin çabaya bağlı olduğuna inanç" 1-18. maddeler, ikinci faktör "ğrenmenin yeteneğe bağlı olduğuna inanç" 19-26. maddeler ve üçüncü faktör "tek bir doğrunun var olduğuna inanç" 27-35. maddelerden oluşmuştur. Cronbach alpha güvenirlik katsayıları birinci faktör için .83, ikinci faktör için .62 ve üçüncü faktör için .59'dur. Bu araştırmada yapılan faktör analizinde de ölçeğin benzer biçimde üç boyutlu olduğu grlmştir. Uyarlama çalışmasındaki benzer olarak bu çalışmada da birinci faktörün Cronbach alpha değeri .82, ikinci faktörün .61 ve üçüncü faktörün .60 olarak hesaplanmıştır.

leği yanıtlayan bireyler, her bir maddeye katılım düzeylerini (1) Kesinlikle katılmıyorum ile (5) Kesinlikle Katılıyorum arasında değişen Likert tipli beşli derecelendirme cetveli üzerinde işaretlendirmektedir. Birinci faktörün en düşük değeri 19.00, en yüksek değeri 86.00; ikinci faktörün en düşük değeri 8.00, en yüksek değeri 40.00 ve üçüncü faktörün en düşük değeri 9.00 ve en yüksek değeri 42.00'dır. Ölçeğin her bir faktöründen alınan yüksek puan, bireyin o faktöre ilişkin olgunlaşmamış inançlara, düşük puan ise o faktöre ilişkin olgunlaşmış inançlara sahip olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada da "olgunlaşmamış", bilginin kesin, tek gerçek olduğu ve bir otorite tarafından aktarılabilceği anlamında kullanılacaktır. "Olgunlaşmış" ise bilginin göreli, değişebilir ve birey tarafından etkin olarak yapılandırıldığı anlamlarını taşıyacaktır.

C. Verilerin Analizi

Çalışmada uygulama öğretmenlerinin epistemolojik inançları ve öğretmen adaylarının uygulama öncesi-sonrası epistemolojik inançlarının ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Daha sonra uygulama öğretmenleri ve öğretmen adaylarının epistemolojik inançları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Aynı zamanda öğretmen adaylarının inançları bölümlerine, uygulama öğretmenlerinin ise bölüm ve kıdemlerine göre karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

III. BULGULAR

Tablo 1. Uygulama Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançlarının Karşılaştırılması

Alt Ölçek	Öğretmen		Öğretmen Adayı							
			Uygulama Öncesi				Uygulama Sonrası			
	X	S	X	S	t	p	X	S	t	p
ÖÇBOİ	33.03	7.15	31.57	8.50	.881	.380	35.69	14.44	1.006	.316
ÖYBOİ	20.44	6.36	18.58	5.74	1.574	.118	20.71	7.07	.198	.843
TBDVİ	29.25	6.11	28.14	5.96	.921	.359	28.04	6.71	.916	.361

ÖÇBOİ: Öğrenmenin Çabaya Bağlı Olduğuna İnanç, ÖYBOİ: Öğrenmenin Yeteneğe Bağlı Olduğuna İnanç, TBDVOİ: Tek Bir Doğrunun Var Olduğuna İnanç

“Öğrenmenin Çabaya Bağlı Olduğuna İnanç” (ÖÇBOİ) alt ölçeğinin en düşük değeri 19, en yüksek değeri 86’dır. Öğretmenlerin ÖÇBOİ’leri 33.03 ile düşük değere daha yakın olduğu için öğretmenlerin ÖÇBOİ’lerinin belirli bir olgunlukta olduğu düşünülebilir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması öncesi epistemolojik inançları 31.57 iken, uygulama sonrasında bu ortalama 35.69’a yükselmiştir. Başka bir deyişle öğretmen adaylarının öğrenmenin çabaya bağlı olduğu inançları öğretmenlik uygulaması öncesi daha olgunken, uygulama sonrası bu olgunluk azalmıştır. İlginç bulgulardan birisi de öğretmen adaylarının uygulama öncesi bu alt boyuttaki inançlarının, uygulama öğretmenlerinden daha olgun olması, ancak uygulama sonrası bu olgunluğun azalmasıdır. Uygulama öğretmenlerinin ÖÇBOİ’leri ile öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması öncesi ve sonrası inançları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Öğretmenlerin ikinci alt ölçek olan “Öğrenmenin Yeteneğe Bağlı Olduğuna İnançları” (ÖYBOİ) alt ölçeğinden elde ettikleri puanların ortalamaları

20.44'dr. EİÖ leğinde bu alt ölçeğin en düşük değerinin 8.00, en yüksek değerinin 40.00 olduğu anımsanacak olursa öğretmenlerin YBOİ'nın ortanın altında olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin YBOİ'ları belli bir olgunlukta değerlendirilebilir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması öncesi YBOİ puanları 18.58, uygulama sonrası 20.71'dir. Öğretmen adaylarının uygulama öncesi YBOİ puanlarına bakıldığında, uygulama öğretmenlerinden daha olgun oldukları, uygulama sonrasında ise puanlarının uygulama öğretmenlerine daha yakın olduğu görülmektedir. Yapılan karşılaştırmada uygulama ğretmenlerinin YBOİ'ları ile ğretmen adaylarının hem uygulama öncesi hem de uygulama sonrası inançları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Öğretmenlerin nc alt ölçek olan "Tek Bir Doğrunun Var Olduğuna İnançları"nın (TBDVO) ortalaması 29.25'tir. EİÖ leğinde bu alt ölçeğin en düşük değerı 9.00, en yüksek değerı 42.00'dir. Buna göre ğretmenlerin TBDVOİ'nın ortanın üstünde olduğu görülmektedir. Bu da ğretmenlerin TBDVOİ alt boyutunda daha az olgun oldukları anlamına gelmektedir. Öğretmen adaylarının bu alt ölçekteki puanları öğretmenlik uygulaması öncesi 28.14, uygulama sonrası 28.04'dr. Öğretmen adayları da bu alt boyut açısından diğerlerine göre daha az olgundur. Gruplar arasında anlamlı farklılık olmamakla birlikte, ğretmen adayları uygulama öncesinde de, sonrasında da TBDVOİ alt boyutunda öğretmenlerden daha olgundur.

Tablo 2. Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançlarının Bölümlere Göre Karşılaştırılması

Alt Ölçekler	Böl.	Öğretmen			Öğretmen Adayı				
		\bar{X}	S	F p	X	S	F	p	
ÖÇBOİ	ÇGE	35.00	7.05	1.073 .389	31.18	12.86	1.031	.395	
	ELS	36.00	8.25		35.09				7.97
	GİY	28.60	3.78		34.96				11.61
	AEK	30.50	6.09		40.16				17.03
	UYG	33.87	8.49		36.35				19.80
ÖYBOİ	ÇGE	17.62	2.39	1.966 .128	19.00	6.86	.799	.528	
	ELS	19.20	8.29		20.13				5.11
	GİY	26.00	6.89		21.87				7.13
	AEK	22.83	5.38		19.74				6.86
	UYG	18.75	6.78		22.00				9.06
TBDVOİ	ÇGE	29.12	6.06	.300 .875	25.50	6.36	1.493	.210	
	ELS	26.80	8.58		30.22				6.49
	GİY	30.80	5.17		28.08				7.51
	AEK	30.33	6.71		28.00				6.36
	UYG	29.12	5.67		28.69				7.50

ÖÇBOİ: Öğrenmenin Çabaya Bağlı Olduğuna İnanç, **ÖYBOİ:** Öğrenmenin Yeteneğe Bağlı Olduğuna İnanç, **TBDVOİ:** Tek Bir Doğrunun Var Olduğuna İnanç

Uygulama öğretmenleri açısından bölümler arası karşılaştırma yapıldığında ise ÖÇBOİ'lerde en olgun olan bölüm en düşük ortalama (28.60) ile Giyim (GİY), en az olgun bölüm en yüksek ortalama ile (36.00) El Sanatları (ELS) bölümüdür. ÖYBOİ boyutunda en olgun bölüm ÇGE, TBDVİ boyutunda ise ELS bölümüdür. Bu iki alt boyutta en az olgun bölüm ise GİY bölümüdür.

Öğretmen adaylarının epistemolojik inançları öğretmenlik uygulaması sonrasındaki puanları açısından karşılaştırılmıştır. Buna göre üç alt boyutta da en olgun bölüm ÇGE (31.18, 19.00 ve 25.50) olmuştur. ÖÇBOİ'lerde en az olgun bölüm AEK (40.16), ÖYBOİ'lerde UYG (22.00) ve TBDVOİ'lerde ELS (30.22) olarak dikkati çekmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Epistemolojik İnançlarının Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması

Alt Ölçekler	Kıdem	\bar{x}	S	F	p
ÖÇBOİ	15- yıl	33.40	6.43	.249	.781
	16-20 yıl	33.83	6.78		
	21+ yıl	31.70	8.69		
ÖYBOİ	15- yıl	18.60	7.27	.914	.412
	16-20 yıl	22.25	5.43		
	21+ yıl	20.10	6.49		
TBDVİ	15- yıl	28.40	5.23	.137	.872
	16-20 yıl	29.75	6.83		
	21+ yıl	29.50	6.57		

ÖÇBOİ: Öğrenmenin Çabaya Bağlı Olduğuna İnanç, **ÖYBOİ:** Öğrenmenin Yeteneğe Bağlı Olduğuna İnanç, **TBDVOİ:** Tek Bir Doğrunun Var Olduğuna İnanç

Tablo 3'e bakıldığında 15 yıl ve altında kıdeme sahip olan öğretmenlerin ÖYBOİ ve TBDVİ alt boyutlarında daha fazla kıdeme sahip öğretmenlere göre daha olgun oldukları görülmektedir. 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanlar EİÖ'nin ÖÇBOİ alt boyutunda diğer gruplara göre daha olgundur. Ancak gruplar arasında tüm alt boyutlar açısından anlamlı bir farklılık yoktur.

IV. TARTIŞMA VE SONUÇ

Epistemoloji eğitim sistemlerinin eleştirisinden güç alır. Epistemolojinin amacı kullanılan farklı yöntemlerin farkına varılmasını ve eğitim sistemlerinin normatif ifadelerinin görgül ifadelerden ayırt edilmesini sağlamaktır (Brezinka'dan aktaran Wulf, 2010) Araştırmalara göre; öğrencilerin sabit yeteneğe (in fixed ability), basit bilgiye ve hızlı öğrenmeye inanmaları oranında, kendilerini yansıtmaya ve yargılarını etkili biçimde göstermede başarısız olma olasılıkları yüksektir (Schommer-Aikins, 2004). Olgunlaşmamış epistemolojik inanca sahip öğrenciler; genellikle bilginin pasif alıcıları olarak hareket ederler. Gelişmiş inançlı olanlar ise, daha düz bir zeminde uzmanlarla

ilişki kurabilirler, kendi kendilerini izleme yeteneğine sahiptirler, mantıklı ve deneysel kanıtlardan gelen bilgiyi varsayma olasılıkları daha yüksektir (Schommer-Aikins, 2004). Bu bakışla, bu araştırmada uygulama öğretmenleri ve öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarının birbirinden nasıl etkilendiği ve öğretmenlik uygulaması sürecindeki durumlarına ilişkin çıkarımlar tartışılmaya çalışılmıştır.

Uygulama öğretmenleri ÖÇBOİ ve ÖYBOİ alt ölçeklerinde belirli olgunluklardırlar. Öğretmen adaylarının ÖÇBOİ ve ÖYBOİ'leri, öğretmenlik uygulaması öncesi daha olgunken, uygulama sonrası bu olgunlukları azalmıştır. Üstelik öğretmen adayları uygulama öncesi ÖÇBOİ ve ÖYBOİ alt boyutlarda uygulama öğretmenlerinden daha olgundurlar ve olgunluk düzeylerinde öğretmenlik uygulaması sonrasında azalma gözlenmiştir. ÖÇBOİ ve ÖYBOİ bakımından öğretmen adaylarının uygulama süresince gelişmemeleri aksine gerilemeleri düşündürücüdür. Bu gerilemede uygulama öğretmenlerinin payı olduğu varsayılabilir. Uygulama öğretmenleri, daha geleneksel öğretme yaklaşımını ve bilgiye bakış açısını benimsemiş ve süreç içinde bunu öğretmen adaylarına yansıtmış olabilirler. Nitekim uygulama öğretmenlerinin “Tek Bir Doğrunun Var Olduğuna İnanç” alt ölçeğinde diğerlerine oranla daha az olgun olmaları da bu yorumu destekler niteliktedir. Erdem'in (2008) araştırmasında öğretmenlik uygulaması sürecinde BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) destekli karma öğretmenlik uygulaması sürecinin öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarına etkisi incelenmiştir. Erdem'in çalışmasında yalnız ÖÇBOİ alt boyutunda öğretmen adaylarında anlamlı düzeyde gelişim gözlenmiştir. Burada uygulama öğretmeni yerine BİT desteği sorgulanmış ve bu çalışmanın aksine bir boyut açısından da olsa öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarında olumlu bir etki gözlenmiştir.

Öğretmen adayları ise uygulama öncesinde ve sonrasında TBDVOİ alt boyutunda öğretmenlerden daha olgundurlar. Bu durum öğretmen adaylarının öğrenmeye ilişkin aldıkları eğitimin daha güncel oluşuyla ve eğitim sisteminde 2005 yılı öncesine göre öğretmen merkezlienden öğrenci merkezliye geçişle açıklanabilir. Aypay'ın (2011) araştırmasında da öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarıyla öğrenme- öğretme anlayışları arasındaki ilişkiler sorgulanmıştır. Sonuçlara göre; öğrenmede anlama sürecinin önemli olduğu ve uzman bilgisinin sorgulanması gerektiği inancı ile öğrenmede çabanın önemli olduğu inancı yükseldikçe öğrenme ve öğretmede yapılandırmacı anlayışın arttığı, bilginin kesin ve değişmez olduğu inancı yükseldikçe de öğrenme ve öğretmede yapılandırmacı anlayışın azaldığı görülmektedir. Chan ve Elliott (2004) tarafından öğretmen adayları ile gerçekleştirilen çalışmada da geleneksel öğretim

ile tek bir doğrunun olduğu ve bilginin bir otorite tarafından aktarıldığına ilişkin inançlar arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Uygulama öğretmenleri açısından bölümler arası karşılaştırma yapıldığında ise ÖÇBOİ'lerde en olgun olan bölüm giyim (GİY), en az olgun bölüm ise el sanatları (ELS) bölümüdür. ÖYBOİ alt boyutunda en olgun bölüm çocuk gelişimi ve eğitimi (ÇGE), TBDVİ alt boyutunda ise ELS bölümüdür. Bu iki alt boyutta en az olgun bölüm ise GİY bölümüdür. Uygulama öğretmenlerinin bölümleri açısından EİÖ alt boyutlarında olgunluk düzeyleri çeşitlilik göstermektedir.

Öğretmenlik uygulaması sonrasında öğretmen adaylarının epistemolojik inançları ortalama puanları bakımından üç alt boyutta da en olgun bölüm ÇGE'dir. Bu durum bölüm derslerinin diğerlerine oranla kuramsal yönden ağırlıklı olması ile açıklanabilir. ELS ve GİY bölümleri uygulama öğretmenleri ve öğretmen adaylarının alt ölçeklerdeki puanları arasında anlamlı olmasa da farklılık olması dikkat çekicidir.

21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan uygulama öğretmenleri EİÖ'nin ÖÇBOİ alt boyutunda diğer gruplara göre daha olgundur. 15 yıl ve altında kıdeme sahip olan uygulama öğretmenleri de ÖYBOİ ve TBDVİ alt boyutlarında daha fazla kıdeme sahip öğretmenlere göre daha olgundurlar. En kıdemli öğretmenlerin öğrenmenin çabaya bağlı olduğu inancında diğerlerine göre daha gelişmiş olmaları doğal karşılanabilir. Ancak en kıdemli öğretmenlerin öğrenmenin yeteneğe bağlı olduğu ve tek bir doğrunun var olduğuna dair inançlarının diğer kıdemdeki öğretmenlere göre daha az olgun olması, ÖÇBOİ durumları ile çelişir görünmektedir. 21 yıl ve üzeri kıdemdeki öğretmenlerin ÖÇBOİ alt boyutundaki olgunluklarını ÖYBOİ ve TBDVİ alt boyutlarında gösterememelerini yorumlamak güçtür. Ancak öğretmenlerin öğrenci merkezli yaklaşımı benimsemeleri ve bilginin çaba sonucunda yapılandırıldığını düşünmelerine rağmen, bilginin doğada zaten var olduğuna dayanan geleneksel yaklaşımlarını korudukları da düşünülebilir. 15 yıl ve altı kıdeme sahip öğretmenlerin ÖYBOİ ve TBDVİ alt boyutlarında daha kıdemli öğretmenlere göre daha olgun olmaları yeteneğin öğrenmede egemen olmadığına inandıklarını göstermesi bakımından olumlu görülebilir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında uygulama öğretmenlerinin epistemolojik inançlarının olgunluk düzeyi ve öğretmen adaylarının kendilerinden bu yönde etkilenmiş olma olasılıkları bakımından durumları pek parlak görülmemektedir. Okullarda uygulama öğretmeni olabilmek için herhangi bir ölçüt bulunmamaktadır. Uygulama öğretmenlerinde aranması gereken özellikler boyutu, sistemde ihmal edilmiştir. Uygulama öğretmenlerinin seçimi ya tamamen okul idaresine ya da üniversitedeki uygulama koordinatörüne bira-

kılmaktadır. Ancak bir öğretmenin mesleğinde ne kadar yetkin olursa olsun, uygulama öğretmeni olabilmesi için bazı ek becerilere sahip olması gerekmektedir (Kiraz, 2002; Çetintaş ve Genç,2005). Uygulama öğretmenlerinin istekli ve ilgili olmaları, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterliklere üst düzeyde sahip olmaları, kendilerini sürekli geliştiriyor olmaları, öğrenci merkezli bir yaklaşımı benimsemiş olmaları ve nesnel ölçütlerle seçilerek görevlendirilmeleri öğretmen adaylarının nitelikli bir biçimde yetiştirilmesinde belirleyici bir rol oynayacaktır.

Türkiye’de uygulama öğretmenin görev ve sorumluluklarına ilişkin araştırmalara göre, öğretmenlerin çok azı ders planı hazırlama ve materyal geliştirme konularında öğretmen adaylarına yeterli rehberlik yapabilmektedirler (Kiraz, 2002; Gökçe ve Demirhan, 2005). Öğretmen adaylarına göre, uygulama öğretmenleri görev almaya hazır olma ve isteklilik konusunda umut verici görünmemektedirler (Sarıçoban, 2008). Uygulama öğretmenleri öğretmen adaylarının derse hazırlık çalışmalarını önce öğretim elemanlarının incelemesini istemektedirler (Ünver, 2003). Gökçe ve Demirhan ile (2005), Azar’ın (2003) araştırmasında da uygulama öğretmenleri kendilerine sınıf yönetimi teknikleri, aktif katılım, öğretmenlik becerilerinin geliştirilmesi gibi konularda üniversiteler tarafından hizmet içi eğitim programları düzenlenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Sonuçta uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarına rehberlik konusunda özgüven, ilgi, bilgi ve beceri eksiklikleri olduğu söylenebilir. Uygulama öğretmenlerinin, anılan eksikliklerinin nedeni epistemolojik inançlarının yeterince olgunlaşmamış olmasından kaynaklanmış olabilir. Bu duruma ilişkin öğretmenlere düzenlenecek hizmet içi eğitim programları ile gerekli önlemler alınabilir. Diğer yandan öğretmenlik uygulaması deneyimlerinin adayların epistemolojik inançlarını geliştirme yerine geriletmiş olmasının başka nedenleri de olabilir. Sonraki çalışmalarda öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarının uygulama öğretmenleri dışındaki faktörler (uygulama okulu, uygulama yapılan öğrenme-öğretme ortamı, fakülte öğretim elemanının epistemolojik inançları vb.) bakımından da incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- ARAYICI, Ali. (1988). “Fransa’da ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme” Öğretmen Dünyası, Cilt.9, S. 99, ss. 8-10.
- AYPAY, Ayşe. (2011). “Öğretme ve öğrenme anlayışları ölçeği’nin Türkiye uyarlaması ve epistemolojik inançlar ile öğretme ve öğrenme anlayışları arasındaki ilişkiler”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Cilt.11, S.1, ss.7-29.
- AZAR, Ali. (2003). “Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin görüşlerin yansımaları”, Milli Eğitim Dergisi, S. 159, ss. 181-194.

- BEERS, Susan.E., (1988). "Epistemological assumptions and college teaching: Interactions in the college classrooms", *Journal of Research and Development*, Vol. 21, No.4, pp:87-94.
- BROWNLEE, Joanne., PURDIE, Nola., and BOULTON-LEWIS, Gillian., (2001) "Changing epistemological beliefs in pre-service teacher education students", *Teaching in Higher Education*, Vol. 6, pp: 247-268.
- BROWNLEE, Joanne., TICKLE, Emma .L., and NAILON, Diane., (2004). "Epistemological beliefs and transformational transactional leadership behaviours of directors in child care centres", *Educating: Weaving Research into Practice*. Vol. 1, pp:153-166
- CANO, Francisco. (2005). "Epistemological beliefs and approach to learning: Their change through secondary school and their influence on academic performance", *British Journal of Educational Psychology*, Vol. 75, pp. 203-221.
- CHAN, Kwok-Wai. (2003, December). Preservice teachers' epistemological beliefs and conceptions about teaching and learning: cultural implications for research in teacher education. Paper Presented at The NZARE AARE Conference, Auckland.
- CHAN, Kwok-Wai. and ELLIOTT, Robert. G. (2004). Relational analysis of personal epistemology and conceptions about teaching and learning. *Teaching and Teacher Education*, Vol. 20, No. 8, pp. 817-831.
- CHENG, May.M.H., CHAN, Kwok-Wai., TANG, Sylvia.Y.F., and CHENG, Annie.Y.N. (2009). "Pre-service teacher education students' epistemological beliefs and their conceptions of teaching", *Teaching and Teacher Education*, Vol. 25, pp. 319-327.
- CAKIROGLU, Erdinc., and CAKIROGLU, Jale. (2003) "Reflections on teacher education in Turkey", *European Journal of Teacher Education*, Vol. 26, No.2, pp. 253-264.
- ÇETİNTAŞ, Bengül., ve GENÇ, Ayten. (2005). "Almanca öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin görüş ve deneyimleri", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.29, ss. 75-84.
- DEMİR, Sibel. ve AKINOĞLU Orhan. (2010). "Epistemolojik inanışlar ve öğretme öğrenme süreçleri", *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, S.32, ss.75-93.
- EDWARDS, Anne. and COLLISON, Jill. (1996). *Mentoring and developing practice in primary schools: supporting student teacher learning in schools*. Buckingham-Philadelphia: Open University Press.
- ERDEM, Mukaddes. (2008). "Karma öğretmenlik uygulaması süreçlerinin öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik ve epistemolojik inançlarına etkisi", *Eurasian Journal of Educational Research*, S.30, ss.81-98.
- FANG, Zhihui., (1996). "A review of research on teacher beliefs and practices", *Educational Researcher*, Vol. 38, No. 1, pp: 47-65.

- GİLL, Michele Gregoire., ASHTON, Patricia, and ALGİNA, James, (2004). "Changing pre-service teachers' epistemological beliefs about teaching and learning in mathematics: An intervention study", *Contemporary Educational Psychology*, Vol. 29, pp: 164-185.
- GÖKÇE, Erten. ve DEMİRHAN, Canay. (2005). "Öğretmen Adaylarının ve İlköğretim Okullarında Görev Yapan Uygulama Öğretmenlerinin Öğretmenlik Uygulaması Etkinliklerine İlişkin Görüşleri", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt.38, S.1, ss. 43-71.
- HOFER, Barbara. (1994, August). Epistemological beliefs and first year college students: Motivation and cognition in different instructional contexts. Paper presented at the Annual Meeting of the American Psychological Association, 102nd. Los Angeles.
- HOFER, Barbara and PINTRICH, Paul., (1997). The development of epistemological theories: Beliefs about knowledge and knowing and their relationship to learning. *Review of Educational Research*, Vol. 67, No. 1, pp: 88-140.
- KIZILGUNES, Berna., TEKKAYA, Ceren., and SUNGUR, Semra. (2009). "Modeling the relations among students' epistemological beliefs, motivation, learning approach, and achievement", *The Journal of Educational Research*, Vol. 102, No. 4, pp: 243-255.
- KİRAZ, Ercan. (2002). "Öğretmen adaylarının hizmet öncesi mesleki gelişiminde uygulama öğretmenlerinin işlevi", *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, Cilt.1, S. 2, ss.183-196.
- KOÇ ERDAMAR, Gürcü. ve BANGİR ALPAN, Gülgün. (2011). "Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançları", *Journal of New World Sciences Academy-Education Sciences (NWSA)*, Cilt.6, S.4, ss.2569-2578.
- LAWRENCE, Chris.L., (1992, April). Preservice teachers' development of pedagogical understandings and epistemological frameworks. Paper presented at the Annual Meeting of the Educational Research Association, San Francisco.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2005). Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Temel Eğitime Destek Projesi Öğretmen Eğitimi Bileşeni Öğretmenlik mesleği Yeterlik taslağı.
- PAJARES, M.Frank. (1992). "Teacher's beliefs and educational research: Cleaning up a messy construct", *Review of Educational Research*, Vol. 62, No. 3, pp: 307-332.
- PHAN, Huy. P. (2008). "Predicting change in epistemological beliefs, reflective thinking and learning styles: A longitudinal study", *British Journal of Educational Psychology*, Vol. 78, pp: 75-93.
- RENNE, Christine.G., (1992, April). Elementary school teachers views of knowledge pertaining to mathematics. Paper presented at the Annual Meeting of the American Research Association, San Francisco.

- RICHARDSON, Virginia., ANDERS, P., TIDWELL, D., and LLOYD, C., (1991). "The relationship between teachers' beliefs and practices in reading comprehension instruction", *American Educational Research Journal*, Vol. 28, No. 3, pp: 559-586.
- SAPANCI, Ahmet. (2012). "ğretmen adaylarının epistemolojik inançları ile bilişüstü düzeylerinin akademik başarıyla ilişkisi". *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt.10,S.1, ss.311-331.
- SARIÇOBAN, Arif. (2008). "Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin uygulama öğretmenleri ve ğretmen adaylarının görüşleri". *G.. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt.28, S.3, ss.31-55.
- SCHOMMER-AİKİNS, Marlene. (2004). Explaining the epistemological belief system: introducing the embedded systemic model and coordinated research approach. *Educational Psychologist*, Vol. 39, No.1, pp: 9-29.
- SCHOMMER, Marlene. (1990). "Effects of beliefs about the nature of knowledge on comprehension". *Journal of Educational Psychology*, Vol. 82, No. 3, pp: 498-504.
- SCHOMMER, Marlene. (1993a). "Comparisons of beliefs about the nature of knowledge and learning among postsecondary students", *Research in Higher Education*, Vol. 34, No. 3, pp: 355-370.
- SCHOMMER, Marlene. (1993b). "Epistemological development and academic performance among secondary schools", *Journal of Educational Psychology*, Vol. 85, No. 3, pp: 406-411.
- SCHOMMER, Marlene., CROUSE, Amy Crause., and RHODES, Nancy. (1992). "Epistemological beliefs and mathematical text comprehension: Believing it is simple does not make it so". *Journal of Educational Psychology*, Vol. 4, pp: 435-443.
- SHAVER, James.P., (1992, July). Epistemology and the education of social science teachers. Paper presented at the International Conference on Subject-Specific Teaching Methods and Teacher Education, Santiago de Compostela, Spain.
- SINATRA, Gale and KARDASH, CarolAnne M. (2004). "Teacher candidates' epistemological beliefs, dispositions, and views on teaching as persuasion". *Contemporary Educational Psychology*, Vol. 29, pp: 483-498.
- şİMSEK, Hasan ve YILDIRIM, Ali. (2001). The reform of pre-service teacher education in Turkey. In R. G. Sultana (ed.) *Challenge and Change in the Euro-Mediterranean Region*. New York: Peter Lang.
- ÜNVER, Glсен. (2003). "ğretmenlik Uygulamasında İşbirliği: Bir Durum çalışması", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt.23,S.1,ss. 87-100.
- WİLSON, Suzanne. M. (1990). "The secret garden of teacher education", *Phi Delta Kappan*, Vol. 72, pp: 204-209.
- WULF, Christoph. (2010). *Eğitim Bilimi, Yorumsamacı Yöntem, Grgl Araştırma, Eleştirel Teori*. H. Hüseyin Aksoy, H. Özden Aras,Ayglen Kayahan(Çev.). Ankara, Dipnot Yayınları.

- YADAV, Aman., and KOEHLER, Matthew. (2007). "The role of epistemological beliefs in preservice teachers' interpretation of video cases of early-grade literacy instruction". *Journal of Technology and Teacher Education*, Vol. 15, No. 3, 335-361.
- YÖK-DÜNYA BANKASI MİLLİ EĞİTİMİ GELİŞTİRME PROJESİ. (1998). *Fakülte-Okul İşbirliği. Öğretmen Eğitimi Dizisi*. Ankara.

